

ВІННИЦЯ. ІСТОРІЯ НАШОГО ЧАСУ (ІСТОРИЧНИЙ ХРОНОСКОП) / О. ФЕДОРИШЕН; – КИЇВ, 2015. – 112 С.: ІЛ.

У статті прорецензована книга-хроноскоп «Вінниця. Історія нашого часу» історика Олександра Федоришена, яка є путівником Вінницею 1914 року. В книзі історія міста представлена на поштових листівках, світлинах, документах та побутових речах того часу.

Ключові слова: Вінниця, історичний хроноскоп, Подільська губернія, поштові листівки, архітектор Артинов.

Рецензоване видання – це книга-хроноскоп, в якій розглядаються артефакти та фотографії міста Вінниця початку ХХ ст., подаються світлини та поштові листівки, які дозволяють відчувати соціальні, національні та культурні особливості міста 1914 року.

Книга написана у формі екскурсійної подорожі стародавніми вулицями Вінниці за допомогою карти-путівника маршруту (плану повітового міста Вінниця Подільської губернії). Маршрут екскурсії складений автором видання істориком Олександром Федоришеним.

Книга-хроноскоп має тридцять два кроки-розділи, у кожному з яких розкривається повсякденність того часу у формі історичних фактів, думок громадян або чиновників навколо того чи іншого архітектурного чи громадського об'єкту.

У першому кроці-розділі автор подає історичний екскурс щодо будівництва залізниці на Поділлі та залізничного вокзалу у Вінниці, розкриває особливості сприйняття подолянми будівництва «залізного монстра» та подолання пасивного спротиву місцевого населення. Важливість цієї масштабної роботи стала зрозумілою із закінченням будівництва залізничної лінії «Козятин – Здолбунів», адже таким чином вінничан з'єднали з Європою. До Вінниці щоденно стали прибувати до 20 потягів.

Другий крок-розділ книги присвячений місцевому сільськогосподарському товариству. Автор доводить, що Подільське товариство сільського господарства і сільськогосподарської промисловості було унікальним та найбільшим об'єднанням громадян у цій сфері на теренах Південно-Західного краю. Діяльність товариства охоплювала на той час всі існуючі сектори агропромислового комплексу.

Одночасно автор говорить про значення для економічного життя міста роздрібної торгівлі, що здійснювалась на місцевих ринках. У III та XXXI кроках-розділах йдеться про діяльність Ніконовського (нині Центральний ринок) та Калічанського ринків міста, які були центрами обміну ремісничими та сільськогосподарськими товарами та важливим місцем спілкування мешканців міста й навколишніх сіл.

У виданні наголошується, що головними перлинами нашого краю того часу були храми: Вознесенська церква, Володимирський собор, Парафіяльний костел, Браїлівська обитель, Воскресенський храм (кроки IV, V, XIV, XIV, XXXII). Автор пропонує цікаву історичну довідку щодо створення споруд та аналізує особливості їх архітектурного стилю. У XXX кроці-розділі книги мова йде про римо-католицький цвинтар, головний вхід якого увінчує дзвіниця з трьома дзвонами. Окремо йдеться й про легенди та містичні історії, які були пов'язані з занедбанними на той час старими склепами.

Автор видання переконує, що здійснюючи прогулянку Вінницею 1914 року подорожній захоплювався особливою архітектурною вишуканістю будинків багатих вінничан: будинком власника чавуноливарного заводу «Молот» Борухи Мойсейовича Львовича (крок XII), садибою капітана Четкова (крок XXIII), будинком лікаря Миколи Стаховського (крок XXV) та ін. Адже для їх будівництва запрошувались відомі архітектори, які створювали проекти за модними на той час архітектурними стилями: сецесія та модерн, до яких за бажанням власників додавали традиційні українські елементи козацького бароко.

Чимало кроків-розділів присвячено соціальним об'єктам міста, таким як: пожежне депо, електростанція, трамвайне депо, телефонна станція, поштово-телеграфна контора, окружний суд, міська дума, міський парк (кроки VI, XIX, X, XIII, XV, XIX, XXI, XXII, XXIX). Книга містить значний масив інформації про освітянські заклади Вінниці: Вчительський інститут, Реальне училище, жіночу гімназію. Запропонований фактичний матеріал та світлини

репрезентують фрагменти освітнього життя міста та демонструють особливості архітектури будівель, в яких розташовувались освітні заклади (кроки VII, XXVII, XXVIII).

Крок-розділ XI присвячений Мурам. Характеризуючи Мури, як залишки оборонно-фортифікаційного комплексу XVII-XVIII століть, що в минулому належав католицькому чернечому ордену Товариства Ісуса, автор, продовжуючи освітянську тему, розповідає про заснування у 1907 та 1910 роках у стінах Мурів чоловічої та 2-ї жіночої гімназії. Проведені реставраційні та будівельні роботи, облаштування гімназичного будинку для учнів та діяльність в реставрованому комплексі гімназійної Казанської церкви врятувало комплекс від руйнування. У розділі також подано розлогу інформацію про кафедральний собор та, повертаючись до опису вулиць міста, автор зосереджується на змалюванні виру життя на великому майдані міста – Казанській площі, яка вважалась серцем торгової Вінниці.

Кроки XVII, XVIII розповідають про готелі Янковського та «Савой». Готель Янковського (вул. Соборна, 34) збудований за стилем європейської еkleктики. Власником була піддана Австро-Угорської імперії Євгенія Прунмайер, яка назвала готель «Французький». Готель отримав другу назву коли був переданий в оренду пану Янковському.

Справжньою перлиною вінницьких готелів, вважає автор, була споруда готелю «Савой». «Еkleктична будівля, ...наче корабель розсікає хвилі міських вулиць і здіймається вгору на всі шість поверхів!» – так романтично описує архітектуру будівлі готелю О. Федоришен. Розповідаючи історію будівлі готелю, характеризуючи її архітектурний стиль, він окремо відзначає наявність в ньому електричного ліфту, на якому мріяли покататися не одне покоління вінницьких хлопчаків. В готелі зупинялися багаті та знамениті відвідувачі, які залишали яскраві спомини про час проживання в готелі та перебування у Вінниці.

Не менш вражаючою була будівля оперного театру (крок-розділ XXVI). Він мав глядацьку залу на 1000 місць, три великі декоровані золотом завіси, електричне обладнання, розкішні декорації та реквізити. Родзинкою залу була рухома підлога з можливістю переміщувати сидіння під підлогу, що за потреби дозволяло перетворювати приміщення на місце для бальних танців. Театр мав постійну акторську трупу, яку очолював директор Сергій Бородін-Арнольд. Перший осінній сезон відбувся у 1910 р.

У 50-ті роковини від дня смерті Миколи Гоголя (1902 рік) було прийнято рішення про відкриття міської читальні, яку так і назвали Гоголівська бібліотека (крок XXIV). Це була невеличка будівля, яка мала читальний зал із гіпсовим погруддям «Генія з Великих Сорочинців». Читацькі столи для зручності були обладнані спиртовими лампами.

Не менш цікаво представлена історія мальовничої скелястої ділянки, яка й до сьогодні має назву Кумбари (крок XX). Дана земельна ділянка належала одеситу з грецьким прізвищем Олександром Кумбарі, успішному комерсанту у сфері цукрової та борошномельної промисловості, орендару кавказьких нафтових родовищ. Міська влада Вінниці частину його землі повернула для розширення міського простору й облаштувала відпочинкову зону для прогулянок городян та танцювальний майданчик на воді Південного Бугу. 118 кам'яних східців дозволяли підійти до води та паромної переправи, що з'єднувала центр міста із Замостям.

Отже, історичний хроноскоп з історії Вінниці 1914 р. підготовлений на широкому документальному матеріалі, значна частина якого використовується вперше. Книга наповнена багатим ілюстративним матеріалом, який вдало підібраний та цікаво розміщений. На кольорових сторінках видання подано чимало портретів як відомих знаних постатей так і звичайних вінничан того часу. Листівки, світлини краєвидів та мапи районів міста значно доповнюють історичні оповіді та колорит епохи початку XX століття.

Представлений у книзі матеріал засвідчує факт невіддільності минувшини Вінниці від її сьогодення. З розвитком сучасного міста не губляться сторінки давнини й історія міста не зникає. Книга є цікавою для краєзнавців, істориків, мешканців міста, які не байдужі до його минулого.

Zynko O. V. Vinnitsa. History nasheho of time (historically hronoskop) / O. Fedoryshen; – Kiev, 2015. – 112 p. : il.

The article reviewed by book-hronoskop "Vinnitsa. The history of our time" historian Alexander Fedoryshena which is a guide Vinnitsa 1914. In the book of history of the city is presented on postcards, photographs, documents and household things at the time.

Keywords: Vinnitsa, historical hronoskop, Podolia, postcards, architect Artynov.

Наукові записки

Зинько О. В. Винница. История нашего времени (исторический хроноскоп) / О. Федоришен; – Киев, 2015. – 112 с.: іл.

У статъе прорецензована книга-хроноскоп «Винница. История нашего времени» историка Александра Федоришена, которая написана в форме путеводителя Винницей 1914 года. В книге история города представлена на почтовых открытках, фотографиях, документах и бытовых вещах того времени.

Ключевые слова: Винница, исторический хроноскоп, Подольская губерния, почтовые открытки, архитектор Артынов.